

Flammen og Citronen

Mennesker valfarter i biografen for at se filmen

Af fotograf Niels Jacobsen

Jeg stiller mig det spørgsmål om vi danskere virkelig er blevet så historisk underfrankeret, at mange hopper på den vogn, at Danmarks dyreste film nu skal være den skinbarlige sandhed omkring besættelsestiden.

Filmen er efter min mening hverken en dokumentar, krimi eller gangsterfilm til en forfærdelig masse penge, 46 millioner kroner!

Når jeg læser, at filmens manuskript, har taget 7-8 år at lave, kan jeg undre mig over, at der er så mange faktuelle fejl i den. Nuvel, man skriver da også i filmens indledning "Frit baseret på faktiske historiske begivenheder." Det giver et vist spænd i den historiske elastik, men man behøver ikke som det her er tilfældet, at sprænge den i fiktionens navn.

Jeg anerkender, at en filminstruktør har ret til at lave fiktionsfilm, men han bevæger sig her i et minefelt, hvor nogle seere kan blive historieforvirret.

Det som gør mig bekymret er, at når jeg læser unge menneskers meninger i aviserne og på internettet efter at de har set filmen. De betragter den som den skinbarlige sandhed omkring krigen og historien om Flammen og Citronen. Det samme gør Det Danske Filminstitut, som på deres hjemmeside skriver: "Ole Christian Madsen fortæller den autentiske historie om de to legendariske danske modstandsfolk".

Det viser hvor lidt både unge mennesker og repræsentanter for filmverden kender til besættelsestiden.

Må man håbe, at filmen vil være medvirkende til, at der bliver taget hånd om den manglende viden i skolerne og at de presseansvarlige på Filminstitutet måske fremover skruer lidt ned for blusset når de gør reklame for en film.

Anmeldelserne af filmen

Når man bladrer i alle filmanmeldelserne, så er der reelt kun journalist; Georg Metz i Information 28. marts, som direkte har skrevet, at han mener filmen er historisk ukorrekt.

Jørgen Kieler (f. 1919), den gamle modstandsmand i Holger Danske som kendte filmens hovedpersoner siger i et interview i Dagbladet Arbejderen 29. marts: "Det er ikke en dokumentar, men et kunstværk."

I Weekendavisen på nettet har Bo Green Jensen citeret Gunnar Dyrberg (f. 1921), en anden af dem som kendte Flammen og Citronen for udtalelsen: "Det er jo ikke en historisk film." og Gunnar Dyrberg fortsætter i Berlingske Tidende den 27. marts: "Det er film. Der

skal skrues lidt op for dramaet nogle steder. Det er, som det skal være." Om den anderledes skildring af filmens hovedpersoner siger Dyrberg til samme avis: "Det er helt i orden, og hvad man kunne vente." Hvis vi vender tilbage til Weekendavisen, så kommer Gunnar Dyrbergs lune virkelig frem, da han på et tidspunkt udtaler sig om filmens svage sider: "Når man bliver så kendt, må man finde sig i at blive behandlet som Gøngehøvdingen."

Generelt er de to modstandsfolk enige om, at det er en god film, som ikke er hverken historisk eller dokumentarisk.

Patent på sandheden

Bo Green Jensen citerer også i sin artikel produceren af filmen Lars Bredo Andersen for følgende sætning om de gamle frihedskæmpere: "Vi skal beskytte dem, samtidig med at vi skal passe på, at de ikke tager patent på sandheden."

Hvis man skal agere djævlens advokat, vil man nok anfægte Bredos udtalelse, da filmen flere gange stjæler andres handlinger under besættelsestiden og tillægger dem Flammen og Citronen. Er det beskyttelse af frihedskæmperne i fiktionens navn? Måske nærmere misbrug vil nogle hævde.

Djævelens advokat vil nok også stille spørgsmålet: "Hvilke frihedskæmpere har taget patent på sandheden?"

Det interessante omkring Flammen og Citronen var/er, at de efter befrielsen blev genstand for en massiv helte-dyrkelse. De blev et symbol på, at vi havde gjort modstand mod besættelsesmagten – til trods for at mange danskere havde samarbejdet med tyskerne.

Lars Bredo og Ole Christian Madsens fortsætter heltedyrkelsen, hvor de fuldstændig overser alle de øvrige ting, som hovedpersonerne har bedrevet i modstandskampen.

Jeg er godt klar over, at fiktionfilmen kun omhandler en kort periode af Flammen og Citronens liv under besættelsestiden.

Det er i min optik ikke fair, at fremstille Flammen og Citronen som nogle skydegale mafiosos. Deres historie og bidrag er langt mere omfattende i besættelsestidens historik.

Den kredit giver filmen dem ikke. Det er ærgerligt, for så kunne vi efterfølgende debattere hvad der er rigtigt og forkert i deres handlemåder.

Den mulighed fratages vi.

Samtidig giver filmen heller ikke nogen som helst kredit til de personer, som var de reelle deltagere i flere af de aktioner som vi biografgængere er vidende til. Man "stjæler" andres bidrag til besættelsestidens historie for at få det til at passe ind i filmen.

Det tangerer vel til det respektløse over for de personer som udførte aktionerne med livet som indsats.

Det positive

Kan du ikke sige noget positivt vil læseren spørge.

Selvfølgelig kan jeg det.

Filmen er fremragende fotograferet.

Jeg er gammel Valbydreng, og har i en halv menneskealder ikke set Valby Bakke i så smukt et lys som det i filmen. Det er sublimt!

Derudover er det nogle fremragende skuespilpræsentationer. Jeg holder meget af Mads Mikkelsens lidt tørre humor. Specielt da han henkastet siger "Flammen og Citronen i Japan". Det minder mig lidt om "Walter og Carlo i Amerika".

Hvorledes med det historiske?

Filmen belyser efter min opfattelse på en fin måde den mistro, som man havde til hinanden under besættelsen. Det er fint, at vi får det frem.

Men film er ikke alt.

Jørgen Kieler opfordrer i sit interview i Dagbladet Arbejderen til at læse mere om emnet.

Derudover kan man besøge Frihedsmuseet, Frøslevlejrens- og Horserødlejrens Museum, eller møde op til de mange foredrag som Frihedsmuseets Venner afholder.

I det vestjyske, afholder Historisk Samling for Besættelsestiden i Esbjerg også foredrag.

Når vi taler om de gamle modstandsfolk, så er vi ved at være nået til fem minutter i tolv, såfremt man vil have deres fremstillinger fra besættelsestiden.

Derfor kære læsere, mød op til foredragene mens tid er og få fortalt historierne fra "hestens" egen mund.

Det er ikke Hollywood, men Danmark under besættelsen uden filter fortalt af dem som deltog og dem som har indsigt i tingene.

Sammenblandinger i filmen

Hvis vi ser på filmens Winter, så er her tale om Vilhelm Leifer (1904-1993), som var chef for visumkontoret og som i henhold til historikerne arbejdede i størrelsesforholdet 51-49 i

det dansk-tyske samarbejde. I scenen fra et af Stockholm møderne, hvor Flammen og Citronen i øvrigt aldrig deltog samtidig, giver Winter/Leifer en lodret ordre til dem om likvideringen af Gestapochefen SS-Sturmbannführer Karl Heintz Hoffmann (1912-?) ikke kunne komme på tale. Såfremt mødet havde fundet sted, ville de formentlig ifølge kilder nok have svaret noget i retning af: "Hvad fanden bilder du dig ind." Leifer var på intet tidspunkt i en position til, at han kunne give ordre til de aktive modstandsfolk.

Modstandskammeraterne bekræfter også efter krigen, at deres gruppe havde en regel som hed at "her modtager vi ikke ordre."

I det andet møde deltager en person fra Hærens Efterretningstjeneste, lydforholdet i biografen gjorde, at jeg ikke fik fat i hans navn, senere research har vist, at der er tale om en ved navn Spex (ren James Bond), men jeg var klar over at personen skulle være det tidligere medlem af nazistpartiet og medlem af Hærens Efterretningstjeneste; Schiøtt-Eriksen (1905-1976), hvis tjeneste i øvrigt under krigen gav ordre til likvidering af to Holger Danskefolk, fordi de ville have en ligelig fordeling af våbnene til modstandsgrupperne. (Erik Nørgaard har skrevet bøger om mordet på Løjtnant Schou og "Den skæve våbenfordeling")

Efter krigen blev Schiøtt-Eriksen i øvrigt ikke afskediget ved en tjenestemandssag for sit kortvarige medlemskab af DNSAP.

Leifer blev efter krigen sat ud på et sidespor og blev chef for politiet i flygtningelejrene. Her kunne han efter politiledelsens mening ikke gøre skade mens man samlede materiale om ham. I den såkaldte "Leifersag", blev han frifundet for skyldnersvig, manddrab (mordet på Horst Gilbert) og spionage til fordel for Det Tredje Rige. I 1951, blev han afskediget fra Politiet. Men alt i alt, så fremstår Leifer i dag som en suspekt person.

I den samme scene i filmen deltog "Ravn", som i virkeligheden var Frode Jakobsen (1906-1997). Han indtog på intet tidspunkt i besættelsestiden en direkte operativ rolle i modstandskampen.

Hvorfor har man i øvrigt i filmen ikke fremstillet personerne ved deres rigtige navne?

Horst Gilbert

Hvis vi ser på chefen for det tyskejet Skandinavisk Telegrambureau Hubert Horst Gilbert (1889-1944), så var han trods sin civile optræden SS-Standartenführer og spillede lidt af et dobbeltspil. Gilbert blev den 14. oktober 1944 likvideret i døren til Telegrambureauet på Sortedam Dosseringen af Ella von Cappeln og Svend Jensen.

Og altså ikke som i filmen af Flammen og Citronen ved hoveddøren.

Adolf Siebold

Likvideringsforsøget på spionchefen Hermann Adolf Siebold på Phistersvej i Charlottenlund, blev korrekt nok udført af Flammen. Den anden person som deltog, var ikke som filmen viser Citronen, men Jørgen Rantzau, som var med for at udpege tyskeren.

Elisabeth Lorentzen

Inden vi gør nogle af de beskrevne likvideringer fra filmen færdig, så er det på sin plads at nævne, at Elisabeth Lorentzen, som i filmen først bliver skudt i skulderen af Citronen, og derefter ombragt i et orgie af skud fra Flammens revolver.

Det er en sandhed med kraftige modifikationer.

Det er beviseligt at Citronen, som angiveligt skulle have været på sin første likvideringsopgave den 22. januar 1944, jf. hans egen efterfølgende forklaring, havde tømt sin revolver i Lorentzen. Hvem den anden Holger Danske-mand var, svæver lidt i det uvisse.

Elisabeth Lorentzen overlevede i øvrigt mirakuløst.

Valby Bakke

Hvis vi ser på attentatet den 19. april 1944, hvor en bil fra Gestapo bliver angrebet på Valby Bakke, var der ikke som i filmen en dreng, men to drenge i bilen. Bilen var fra Werner Best vognpark og chaufføren var Tage Lerche. En kilde fortæller at Lerche var i civil og ikke som filmen viser i uniform, derudover var det en civil bil uden naziflag på køleren jf. samme kilde.

Det eneste korrekte som filmen viser er, at Lerche blev dræbt. Først den 25. april kan man læse i Berlingske Tidende, at Lerches søn også er død. Sønnens kammerat overlever, da han gemmer sig bag nogle træer i Søndermarken.

Så langt så godt.

Reelt set foregik attentatet slet ikke som filmen beskriver det. Der var ingen modstandsfolk som stod og ventede på den tyske bil.

Flammen, Citronen, "Bent" og "Herman" kørte på Roskildevej i en stjålet Opel Kaptajn, da de fik øje på den tyske bil, hvor chaufføren længe havde været på gruppens "ønskeliste".

Flammen kørte, "Bent" sad under klappen i bilens kuffertrum, "Herman" på bagsædet og Citronen på forsædet.

Kilder fortæller, at de først åbnede ild mod den tyske bil da de overhalede den.

I aviserne dagen efter kunne man læse, at begivenheden fandt sted kl. 14. 30 i krydset mellem Pile Allé og Vesterbrogade/Roskildevej.

Efter episoden siger modstandskammerater, "at der gik noget" i stykker i modstandsmanden Flammen og ikke som filmen viser Citronen.

Episoden skabte i øvrigt det rygte, at det var Werner Best eller hans børn som man var ude efter. Det illegale blad Information måtte herefter skynde sig at berolige Best og at man ikke havde til hensigt at gå efter hverken ham eller hans familie.

Man ville for alt i verden ikke have en oplevelse som den Tjekkerne kom ud for efter mordet på Heydrich (1904-1942), hvor man brændte byen Lidice ned til jorden.

Arrestationen 1944

Omkring arrestationen af Flammen og Citronen i politiuniformer på Ryvangs Allé som filmen viser, så er det heller ikke korrekt. De blev ikke arresteret sammen og slet ikke på Ryvangs Allé.

De to som blev arresteret under "Aktion Möve" (tyskernes aktion mod det danske politi 19/9-1944) var Citronen og Helmer Bomhoff. Arrestationen foregik på Nørre Allé i København, og de blev efterfølgende ført til Skt. Hans Gade Skole, hvor det lykkedes Bomhoff at flygte efter at Citronen var blevet såret af et lungeskud.

Citronens død

Omkring Citronens endeligt den 15. oktober 1944, var det en tilfældighed at Gestapo kom på sporet af ham, da de egentlig kom for, at se om husets ejer Aage Valdemar Strøm Tejsen opbevarede våben og evt. arrestere ham på adressen Jægersborg Allé 184.

Først efter at Citronen, havde åbnet ild mod de indtrængende tyskere blev der tilkaldt forstærkning fra Jægersborg Kaserne og en flere timer lang ildkamp udspandt sig. Huset brød i brand og Citronen måtte forlade det. Derefter blev han som filmen rigtigt viser det skudt udenfor. Dog ikke i dagslys, men midt om natten.

Sygeplejersken Ellen Christensen var i øvrigt til stede i villaen men undslap, hvilket filmen ikke viser.

I det illegale Information, kunne man den 16. oktober læse følgende:

”Natten til Søndag blev foretaget en tysk Politiaktion mod Villaen, Jægersborg Allé 184, tilhørende Arkitekt Aage V. Strøm Tejsen. En Mand, der opholdt sig i Huset – ikke Arkitekten, - blev dræbt under Ildkamp og Huset sprængt i Luften og totalt ødelagt.”

Flammens død

Hvis vi vender blikket mod Flammen, så spiste han middag på Bellevue Strandhotel med et par venner den 18. oktober 1944,

Efter middagen besøgte de Elsa og Erik Nygaard og deres to små drenge da Gestapo dukkede op. Derudover var også Lis og Helmer Bomhoff, som efterfølgende havnede i Frøslevlejren, samt hans far Gunnar Bomhof til stede. Gunnar Bomhoff, som også var bidragsyder til Holger Danske omkom i koncentrationslejren Neuengamme den 13. april 1945, efter først af have været over Frøslevlejren og koncentrationslejren Dachau.

Filmen viser kun 2 personer + Flammen. Reelt set var der 6 voksne og 2 børn til stede.

Villaen, Strandvejen 184, hvor Flammen døde, blev i øvrigt sprængt i luften kort efter midnat af medlemmer af Peter-gruppen.

Sidst men ikke mindst, så var det ikke Hoffman som filmen viser der går ned i kælderen til Flammen, det var SS-Hauptsturmführer, Kriminalrat Eric Bunke (1907-?), som i den korrekte historie går op på første sal hvor han kunne konstatere, at Flammen var næsten død efter at have taget en giftpille, da han ikke havde nogen våben og huset var omringet af tyskere. Flugt var umulig.

Der var altså ikke som filmen viser flere skudklare revolvere på et bord i en kælder.

Lis Bomhoff, har i øvrigt berettet om hvorledes tyskerne ”i sand krigsdans” slæbte Flammen ned ad trappen ved benene.

I Gestapos rapport fra 26. oktober meddeles følgende: ”Efter længere tids efterforskning er den mest berygtede mordgruppe, nemlig Holger Danskes mordgruppe, nu fuldstændigt udsløttet. Gruppens leder Bent Faurschou-Hviid, dæknavn Flammen blev fundet og likvideret den 18.10.1944”.

Andet

Lad mig lige som en afrunding pointerer, at det var altså ikke kutyme, at man sad på en eller anden vinstue og plaprede ud til højre og venstre om hvad man lavede af diverse former for illegalt arbejde under besættelsen.

Det var heller ikke kutyme, at man rendte rundt mellem tyskerne og slet ikke på Hotel Nordland, når man var eftersøgt og der var sat en anseelig pris på ens hoved.

Fakta om Flammen og Citronen

Tillad mig at beskrive nogle få af de øvrige ting Flammen og Citronen bedrev under besættelsestiden for at sætte deres illegale arbejde i et konkret lys som filmen mangler.

Flammen (Bent Faurschou-Hviid 1921-1944),

I efteråret 1943, kom han til København, hvor han blev aktiv i Holger Danske.

Hvis vi ser på sabotageaktionerne, så fortæller Jørgen Kieler, at Flammen under en aktion mod Hartmanns Maskinfabrik i København 1943, var i besiddelse af en stor selvbeherskelse.

Det skal også nævnes, at Flammen deltog i sabotagen mod Varde Staalværk 1943.

Da jødeaktionen begyndte i 1943, deltog han i hjælpearbejdet.

Sabotageaktionen mod Riffelsyndikatets Hellerup afdeling 1943.

Sabotageaktionen mod B&W motorfabrik i Strandgade 1944.

Angrebet på Schalburgkorpsets hovedkvarter i Frimurerlogen 1944.

Omkring likvideringerne var Flammen en del af en såkaldte løst organiserede gruppe i Holger Danske af nogle kaldet "De ensomme ulve" som bl.a. talte Gunnar Dyrberg (f. 1921) og Citronen som medlemmer.

For Citronens (Jørgen Haagen Schmidt 1910-1944) vedkommende, var han reelt set modstandsbevægelsens altmuligmand. Han var leveringsdygtig i både sabotage, likvideringer og ikke mindst transporter til Sverige.

Hvis vi skal nævne nogle af de sabotageaktioner han deltog i, så var der:

Sabotage på Citroën fabrikken i 1943, hvor han i øvrigt selv var ansat.

Forum i København 1943, som tyskerne havde planlagt at anvende til sovesal for deres soldater.

Sabotageaktionen mod Riffelsyndikatets Hellerup afdeling 1943.

Fra foråret 1944 organiserede han flugt-ruter til Sverige for eftersøgte danskere – specielt - modstandsfolk. Fra det tidlige forår og frem til september, hjalp han i snit omkring 40-45 personer til Sverige pr. måned incl. sin egen kone.

Angrebet på Schalburgkorpsets hovedkvarter i Frimurerlogen 1944.

Kilder:

Berlingske Tidende diverse numre, april 1944

Bo, Michael: Instruktør, den rene krig findes ikke (Politiken 29. marts 2008)

Bomhoff, Lis: Flammen og Citronen (Erindringer, Befrielsen 1945)

Dagbladet Arbejderen: Modstandsmand: Det er en god film (Interview med Jørgen Kieler, 29. marts 2008)

Dagbladet Arbejderen: Jeg så Flammen skyde (Interview med Ole Ewé, 2. april 2008)

Det Danske Filminstitut: Flammen og Citronen (udateret 2008)

Dyrberg, Gunnar: Modstandsmand i Holger Danske (DVD, Frihedsmuseets Venner 2003)

Erin-Madsen, Christian: Flammen og Citronen som de virkelig var (Berlingske Tidende, 27. marts 2008)

Faldne i Danmarks Frihedskamp (Frihedsmuseets Venners Forlags Fond 1990)

Finnedal, Martin: Modstandsfilm er flot, men upersonlig (Politiken, 27. marts 2008)

Fjeldgård, Poul: Aktion Möve 19/9-1944 (DVD, Frihedsmuseets Venner 2002)

Green Jensen, Bo: Den levende historie (Weekendavisen, udateret 2008)

Fredensborg, René: Historikere advarer om at tro på "Flammen og Citronen film (Avisen.dk, 09.04.2008)

Hvem var hvem 1940-1945 (Gads Forlag 2005)

Jyllands Posten: Flammen, Citronen og den sande virkelighed (udateret kronik 2008)

Kieler, Jørgen m.fl.: Frygten for en kommunistisk revolution (DVD, Frihedsmuseets Venner 2007)

Kjeldbæk, Esben: Sabotageorganisationen BOPA 1942-1945 (Frihedsmuseets Venners Forlag 1997)

Kjær Jessen, Chris: Krigens kronvidne (Berlingske Tidende, 20. juli 2007)

Lundtofte, Henrik: Gestapo, tysk politi og terror i Danmark 1940-45 (Gads Forlag 2003)

Lundtofte, Henrik: Gestapo – de rene bæster eller ej (DVD, Frihedsmuseets Venner 2004)

Metz, Georg: Klicheernes krønike (Information, 28. marts 2008)

Skotte, Kim: Flammen & Citronen er en voldsom film med ridser i lakken (Politiken, 28. marts 2008)

Sørensen, Kaare: Flammen og Citronen skuffer (Avisen, 27. marts 2008)

Vesterdal, Anne: Sygeplejersken og Citronen (Sygeplejersken, udateret)

Øvig Knudsen, Peter: Efter Drabet (Gyldendal 2002)